

ТОҚТАҒАН АЙТОЛҚЫН АЙТЖАНҚЫЗЫНЫҢ
«ҚАЗАҚТЫҢ КҮЙ ӨНЕРІНДЕГІ ДИНА НҮРПЕЙІСОВАНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ»
тақырыбындағы диссертациясына

ПІКІР

Дина Нұрпейісова қазақ әйеліне тән қайсарлық мінезімен, қазақи үлгіде басына таққан орамалымен, өнерімен, халық алдына шығу үлгісімен көпшіліктің есінде мәңгілік қалды. Қазіргі кезде артында қалған мол рухани-мәдени мұрасы ұрпақтарына қызмет етіп, салып кеткен күйшілік мектебі еліміз бойынша күй өнерінің өрістеуіне үлкен оң ықпалын тигізуде.

Күйші шешеміздің дүлдүл күйшілігі мен өр мінезі домбыраның қос ішегіндей қатар өріліп, өнері мен өмірі бір-бірімен байланысып жататындығын шығарып тартқан күйлерінен байқауға болады. Динаның жан тебіренерлік ғажап күйлері халқымыздың рухани қазынасын толықтырды. Оның күйлері еліміздің алтын қорында сақтаулы тұр. Енді осы мұраны ғылыми тұрғыдан зерттеу-зерделеу жұмыстарының жас ұрпақ үшін тәрбиелік мәні зор екені ақиқат. Себебі, Дина күйлері халқына үлкен жігер беретіні сөзсіз.

Докторант Айтолқын Тоқтағанның диссертациясы Д.Нұрпейісованың шығармашылығына арналған. Одан бөлек, күйшінің өмірлік жолы ғылыми тұрғыдан жүйеленіп, ірі үш кезеңге бөлініп, күйлерінің шығу тарихына байланысты реконструкцияланған. Сол арқылы, күйлерінің хронологиясы жасалған. Жұмыста түрлі дереккөздерді саралау нәтижесінде күйші ұрпақтарының шежірелік кестесі құрастырылып ұсынылған және жалпы орындаушылық, соның ішінде суырып-салмалық қасиеттері айқындала түскен. Диссертациялық зерттеуде Дина күйлері жеке дара ғана емес, сонымен қатар батыс-қазақстандық өзге күйшілермен салыстырмалы түрде қарастырылған. Сол арқылы, Динаның Құрманғазы, Дәулеткерей, Түркеш, Сейтек сынды күйшілерден өзіндік айырмашылығы анықталған.

Айтолқын жұмысының дәлелді болуының бір себебі, оның Дина күйлерін біршама уақыттан бері орындап, нотаға түсіріп, халыққа кеңінен насихаттап жүруінде деп ойлаймын.

Динаның өнер тарихында алатын орны ерекше болғандықтан оның мұрасына баса назар аударып зерттеудің еш артықтығы жоқ. Керісінше, жас ұрпақты ұлттық рухта тәрбиелеуде өз үлесін қосады. Жалпы, бүгінде Динаның өнері, күйшілік шеберлігі, домбыраның қоңыр үнімен жеткізген өмірлік толғаныстары қайта жаңғырып жатыр. Осы орайда А.Тоқтағанның диссертациялық жұмысы Дина күйлерін насихаттау мақсатында елеулі еңбектердің бірі болмақ.

Тоқтаған Айтолқын Айтжанқызының «Қазақтың күй өнеріндегі Дина Нұрпейісованың шығармашылығы» атты диссертациясы өзекті, өздігінен дайындалған ғылыми зерттеу болып табылады. Қазақстанның өнертануына елеулі үлес қосады, жаңа тұжырымдардан тұрады және ғылыми маңыздылығы мен практикалық құндылығы бар зерттеу ретінде сипатталуы мүмкін.

Жоғарыда баяндалғанды ескере отырып, Тоқтаған Айтолқын Айтжанқызының 6D040100 – «Музыкатану» мамандығы бойынша (PhD) философия докторы дәрежесін алу үшін ұсынылған диссертациялық жұмысы қойылған талаптарға сәйкес келеді, ал оның авторы (PhD) философия докторы дәрежесіне лайық деп санаймын.

Динаның шөбересі,
педагогика ғылымдарының кандидаты,
профессор, Республикалық «Күй анасы» қорының
басшысы, қоғам қайраткері

Төлеген ҚУАНЫШЕВ

6D040100 – «Музыкатану» білім беру бағдарламасы бойынша
философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған
Токтаған Айтолқын Айтжанқызының
«Қазақтың күй өнеріндегі Дина Нұрпейісованың шығармашылығы»
тақырыбындағы диссертациясына бейресми рецензенттің
ШҚІРІ

Дина Нұрпейісова – домбыра өнері классиктерінің күйлерін біздің заманымызға жеткізген қазақтың дәстүрлі музыкасының көрнекті өкілі. Дина Нұрпейісованың қазақ музыкалық мәдениетіне сіңірген еңбегін асыра бағалау қиын. Оның орындауында Құрманғазы, Дәулеткерей, Мәмен және өткеннің басқа да ұлы музыканттарының күйлері бізге жетті. Оның домбыра музыкасының үлгілерін орындауы қазақтың дәстүрлі музыкасының баға жетпес қазынасы болып табылады.

Айтолқын Токтаған – қазіргі таңда орындаушылық өнерде қыз-келіншектердің ішінде өзіндік орны бар тамаша домбырашы. Оның Дина Нұрпейісованың күйлерін орындаудағы ерекшелігі – күйшінің орындаушылық ерекшеліктерін сырттай көшіріп қана қоймай, ең алдымен Дина Нұрпейісованың жеке стилін іштей ашуға тырысады. Менің ойымша, бұл ретте А. Токтағанның зерттеу тәжірибесі маңызды рөл атқарды.

Менің ойымша, А. Токтаған өз зерттеуінің осы тақырыбына кездейсоқ келген жоқ. Ұлы күйшінің жеке стилін ғылыми-теориялық тұрғыдан түсінуге тырысу – бұл домбыра өнері классиктерінің, оның ішінде Дина Нұрпейісованың күйлерін орындаудағы үлкен тәжірибесінің табиғи нәтижесі.

Айтолқын Токтаған орындаушы-практик ретінде Дина Нұрпейісованың орындаушылық стиліне талдау жасаған. Сонымен қатар, салыстыру үшін ол басқа күйшілердің, яғни Динаның замандастарының орындаушылық нұсқаларын тандаған. Осындай салыстырулардың нәтижесінде Динаның орындаушылық стилі бізге айқынырақ көрінеді.

Айтолқын Токтағанның диссертациялық жұмысын – қазақстандық этномузыкатануға елеулі үлес қосатын толық дербес зерттеу деп санаймын. Қазақ домбыра өнерінің теориясы мен практикасын байытатыны сөзсіз.

«Күйшілер одағы» республикалық
қоғамдық бірлестігінің төрағасы

А.Кенжеғалиев